

De techniek van het Maasheggenvlechten

Maasheggenvlechten is een oud ambacht dat de laatste jaren opnieuw in de belangstelling komt. Niet in de laatste plaats dankzij het jaarlijkse Nationaal Kampioenschap Maasheggenvlechten, dat op 14 maart voor de vijfde keer plaatsvond in de Maasiterwaarden in Oeffelt. Een prachtige omgeving, met achter de dijk veel meidoornhagen en al wat heggen, onder andere uit voorgaande kampioenschappen. Redacteur Ido Borkent deed zelf mee en maakte een fotoreportage.

— Ido Borkent (redactie)

foto Harvey van Diek

> SINDS MENSENHEUGENIS vormen deze heggen hier de scheiding tussen kleine percelen weiland. De Maas, de weiden en de heggen bieden samen een uniek landschap met een rijke flora en fauna. Het kampioenschap is opgezet om het oude regionale ambacht heggenvlechten in ere te houden. De organisatie van dit grote publieksevenement is in handen van de Stichting Heg-en-Landschap, een samenwerking van de gemeente Boxmeer, Staatsbosbeheer en IVN de Maasvallei. Spil in de organisatie is IVN-er Ruth Bakkenes.

De vlechters

Achtentwintig teams deden mee aan dit Nationaal Kampioenschap. De deelnemers waren van verschillende pluimage: IVN-leden, dorpsbewoners, familiegroepen, Staatsbosbeheervrijwilligers, medewerkers van gemeenten, provincies, waterschappen, DLG, Universiteit Nijmegen, plaatselijke natuurorganisaties en verschillende bedrijven. Leuk was ook de demonstratie van buitenlandse heggenvlechters uit Engeland, België en Frankrijk.

Buigen, snoeien, vlechten

Er wordt gevlochten volgens de Maasheggenvlechtstijl, die herontwikkeld is aan de hand van interviews met oude streekbewoners, die in de eerste helft van de vorige eeuw het vlechten zelf nog deden, of door anderen zagen doen. Een vrij uitgegroeide meidoornhaag wordt omgevormd tot heg door staken 'om te buigen' en deze staken te snoeien en vervolgens te vlechten tot een stevig geheel. Eerst worden lage staken gelegd, en uit enkele resterende staanders worden hoge leggers gemaakt. Na het vlechten blijft de heg dus leven, loopt weer uit en vormt daarmee een zeer dichte heg. De juiste tactiek bepalen om tot een goede constructie te komen is een lastig onderdeel. Dat vergt overleg! Links de familie-groep Bert, Teun en Joep Nellissen uit Overloon in actie.

foto Ido Borkent

foto's Ido Borkent

Inzagen

De techniek van het 'ombuigen' is nog lastig. Voor alle deelnemende ploegen was daarom enkele weken vooraf een trainingsdag georganiseerd; géén overbodige luxe. Hier geeft Bart Gerdes van de gemeente Bergen een demonstratie. Eerst inzagen. Te ver inzagen levert zeer waarschijnlijk afscheuren op, en met te weinig inzagen valt er niks te buigen.

Splijten

Op de plek waar de zaagsnede eindigt wordt met een zogenoemde hiep de stam gespleten. Dit moet voorzichtig doch krachtig worden uitgevoerd met wringen en kappen. Tegelijkertijd wordt de staander met beleid omgetrokken; en zo wordt een ligger gevormd. Samenwerking vereist dus.

Stobbe inkorten

Nadat de staaak is gebogen wordt de stobbe ingekort tot op het breukvlak. Duidelijk is te zien dat er afdoende ruimte is om te buigen, dat het hout en de bast ook nog voldoende contact maken en dat een nog stevige verbinding bestaat. Het gereedschap bestaat uit een eenvoudig doch scherp handzaagje en een hiep. Een bijl is al snel te dik. Overigens werden er verschillende typen hiep gebruikt, zoals het snoeimesachtige model, en ook een plat soort brede bijl was voor het zware werk in zwang.

foto's Ido Borkent

De Maasheg

En zo ziet een Maasheg eruit na één jaar doorgroeien. De heg is ongeveer 1,20 meter hoog. Er zijn veel nieuwe loten gevormd. Het is voor vee reeds ondoordringbaar. Bij een hoge Maasstand laat de heg afstromend rivierwater makkelijk door. Het onderhoud bestaat verder uit snoeien.

foto Harvey van Diek

Het publiek

Ondanks het betrekkelijk slechte weer werd de dag bezocht door vele duizenden bezoekers. Het kampioenschap is een regionaal fenomeen geworden. Naast de folkloristische attracties bleken veel mensen gekomen te zijn om de kneepjes van dit handwerk eens echt te zien, soms om dat zelf ook eens in de tuin te doen.

Er was een grote publiekstent met veel verschillende kraampjes en infostands. Buiten werd het publiek verder bezig gehouden met allerlei attracties, zoals hier met Middeleeuwse griezelverhalen voor de jeugd, en verder ritjes met de ossenkar of het trekpaard, schapen drijven, oude veerassen, gebraden varkens, sieraden vlechten, oude zang en dans, verkoop van hiepen en kapmessen, de plaatselijke Schutterrij; en koffie, een biertje en een worstenbroodje in de tent. En natuurlijk kon de gehele dag met de deelnemende vlechters gekletst worden. Hier stonden de beste stuurliu trouwens weer aan de wal.

Hedge Laying

Van de buitenlandse deelnemers vielen vooral de Britten op. Deze heg, gevlochten in een ander systeem, met kastanje dwarspalen en een van wilgentenen gevlochten bovenzijde, werd vervaardigd onder auspiciën van de National Hedge Laying Society. Ook de South-of-England Hedge Laying Society kwam heel goed voor de dag met een vergelijkbaar kunstwerk.

De Gouden Hiep

De vlechtwerkzaamheden werden beoordeeld door een jury. Belangrijke punten waarop streng werd gelet waren techniek, stijl en de kwaliteit van het vlechtwerk. In de jury zaten, naast twee agrariërs en twee IVN-ers, mijn collega's Hans Roelofs en Gerrit Bouwmans (beiden Staatsbosbeheer) en Ger Frenken (Limburgs Landschap). De wedstrijd werd gewonnen door het team van de broers Marius, Toon en Paul Grutters. Ze zijn al jaren actief met heggen vlechten en zijn bij de workshops de belangrijkste instructeurs. De Brabantse gedeputeerde van Heugten, verantwoordelijk voor behoud van de Maasheggen, gaf hen de felbegeerd wisseltrofee: de Gouden Hiep.

Hoewel ik zelf niet helemaal onbekend ben met boswerk, was dit een erg leerzame dag. Een goede heg vlechten is niet iets dat je zo maar even doet, dat heb ik wel gemerkt. Wat mij betreft dus volgend jaar weer. <

*Ido Borkent, redacteur Vakblad en eerstejaars vlechter
ido.borkent@planet.nl*